

אין זמן [?] הערכת מצב אסטרטגית עד כאן; והנשק שנותר לאיראן

11.03.2026 | חנן שי | written by

במלחמה יש משאבים רבים [?] כוח, קרקע, מודיעין ואמצעים. אך לעיתים המשאב המכריע הוא דווקא זה שאי אפשר לייצר מחדש: הזמן. עבור איראן, הזמן [?] וליתר דיוק משיכתו [?] הוא כעת נשקה האחרון, נשק שחובה לנטרלו.

המערכה על איראן הניבה עד כה הישגים מרשימים ביותר [?] כהצהרת הנשיא טראמפ. איראן נותרה למעשה ללא חיל אוויר והגנה אווירית אפקטיביים, ללא צי ימי, עם פגיעה קשה בתשתיות התקשוב והסייבר, ובעיקר עם גריעה של כשמונים אחוז מיכולתה לשגר טילים בליסטיים ולייצר חדשים. באשר לתוכנית הגרעין האיראנית, ניתן לומר כי היא הוסרה כנראה לחלוטין מסדר היום.

בסיומו של יום המלחמה השמיני נוספה למערכה תפנית חשובה: ישראל החלה בתקיפת מתקני הנפט והאנרגיה של איראן [?] מרכז הכובד הביטחוני והכלכלי של המשטר. מהלך זה שונה במהותו ממבצע העריפה המבריק שבוצע בפתחת המלחמה נגד הנהגת המדינה [?] הדתית, הפוליטית והצבאית. מבצע הפתיחה נועד בראש ובראשונה לשנות את רצונה של ההנהגה האיראנית להמשיך ולהילחם. לעומת זאת, תקיפת מתקני האנרגיה נועדה לשלול מן המשטר האיראני את יכולתו להמשיך ולהילחם [?] בין אם ירצה בכך ובין אם לאו.

ההבחנה בין שני סוגי המהלכים איננה טכנית בלבד אלא דוקטרינרית. הראשונה מאפיינת תפיסת לחימה פסולה מקצועית המבקשת להשפיע על תודעת האויב; השנייה מבטאת תפיסה מקצועית של הכרעה, המבקשת לשלול ממנו את היכולת להמשיך במלחמה.

אם אכן יתברר שמתקפת האנרגיה [?] אולי הראשונה מתוך נוספות בזירת האנרגיה [?] היא שהביאה את ההנהגה האיראנית אל סף כניעה, ייתכן שבמחקר ההיסטורי של המלחמה תישאל שאלה מטרידה: מדוע "מכת הבכורות" המשולבת הביטחונית-כלכלית הונחתה רק ביום השמיני של המלחמה [?] ולא בראשיתה.

ההסבר האפשרי לכך פשוט למדי. המערכה תוכננה במשך שנים בידי מצביאי צה"ל של תקופת ההרתעה. רק בעקבות אסון 7 באוקטובר והחלפת הרמטכ"ל החל הצבא לשוב בהדרגה אל דוקטרינת ההכרעה שלאורה הושגו ניצחונות צה"ל במאה הקודמת. ייתכן אפוא שהמבנה המבצעי של המערכה משקף את תקופת המעבר הזו [?] בין צבא מרתיע לצבא מכריע.

כך או כך, במאזן הכולל של המלחמה כבר עתה ניתן לקבוע כי ישראל וארצות הברית הן הצד המנצח במערכה, ואיראן [?] אף שטרם נכנעה [?] היא הצד המנוצח. במצב כזה ראוי לזכור את

אזהרתו של נפוליאון: אסור לתת רגע של מנוחה [2] לא למנוצחים וגם לא למנצחים. אם לצבאות המנצחים מצויות הפתעות מכריעות נוספות [2] עליהן לשלוף אותן כעת, משום שבמלחמה, כפי שאמר נפוליאון בהתבסס על עקרון מלחמה מומנטום-רציפות והמשכיות, אין זמן.

אך הטעם לדחיפות איננו רק צבאי. להארכת המלחמה יש מחיר אסטרטגי ברור: היא מטילה עלויות כבדות על ארצות הברית וישראל, דוחפת לעלייה במחירי האנרגיה ופוגעת במיוחד באירופה המתקשה למלא את מאגרי הגז לחורף הבא. במקביל, היא מעמיקה את השסע בתוך המחנה המערבי ומעצימה את ההתנגדות הפוליטית למלחמה בתוך ארצות הברית. לבסוף, משבר האנרגיה שהיא יוצרת מעניק יתרון כלכלי דווקא לסין [2] ובכך מחליש את המאזן הכלכלי בין וושינגטון לבין יריבתה האסטרטגית המרכזית.

להארכת המלחמה יש גם השלכה אסטרטגית עמוקה יותר: האפשרות שגרירתן של ישראל וארצות הברית למלחמת התשה [2] שתעצים את התורפות שפורטו לעיל ותוסיף עליהן נוספות [2] היא למעשה נשקה העיקרי של איראן בשלב זה של המערכה. לאחר שאיבדה חלק ניכר מיכולותיה הצבאיות [2] חיל האוויר, מערכי ההגנה האווירית, חלק גדול מארסנל הטילים ותשתיות מרכזיות [2] נותר בידי המשטר האיראני נשק מרכזי אחד: הזמן.

הסיבה לכך נעוצה בעיקרון יסודי בתורת המלחמה. כל מתקפה נהנית בראשיתה מיתרונות מבצעיים מובהקים: יוזמה, הפתעה, חופש פעולה וריכוז עוצמה. אך יתרונות אלה מגיעים בשלב מסוים לנקודת המיצוי שלהם, שלאחריה מתחיל תהליך של דעיכה [2] תהליך העלול להפוך את לחימת ההכרעה למלחמת התשה. מנגד, בלחימת הגנה, יתרונות ההגנה מצויים בראשיתה בשפל [2] אך עם הזמן הם הולכים ועולים, גם כשסיכויי המגן לנצח נמוכים מאוד והוא נקלע למלחמת התשה.

התוצאה היא תהליך כפול: יתרונות ההתקפה המכריעה הולכים ופוחתים עד כדי סכנת שינויה למלחמת התשה, בעוד יתרונות ההגנה [2] גם כאשר הצד המגן מובס בשדה הקרב [2] הולכים וגדלים. הנקודה הקריטית במערכה היא נקודת ההצטלבות בין שני התהליכים הללו [2] הרגע שבו יתרונות ההתקפה מגיעים לנקודת מיצויים האופטימלית ולהתחיל לרדת בעוד יתרונות ההגנה מתחילים לעלות.

זיהוי מדויק של נקודה זו הוא מן המבחנים המרכזיים של מצביאות מקצועית. טעות בזיהויה עלולה להביא לשתי תוצאות הפוכות אך הרסניות באותה מידה: הפסקת מלחמה מוקדם מדי [2] או הארכתה מעבר לנקודה שבה יתרונות ההתקפה מתחילים להישחק ונוצר סיכון של מעבר להתשה.

ביום התשיעי למלחמה ניצבת הנהגת המערכה בפני ההחלטה האסטרטגית השנייה בחשיבותה במלחמה [2] אחרי ההחלטה על פתיחתה: עיתוי סיומה. בפני הקברניטים עומדות שלוש אפשרויות עיקריות:

1. המתנה לכניעתה של איראן, תוך המשך כתישתה הצבאית והכלכלית עד שתתקבל § מה שעלול להיפך למלחמת התשה.

2. מהלך קומנדואי להשתלטות על מרכזי השלטון, מהלך שעשוי להביא להכרעה מהירה ולכניעה אך גם עלול לגבות מחיר גבוה בנפגעים מקרב הלוחמים § מחיר שכמעט לא שולם עד כה במערכה.

3. הפסקת המלחמה ביוזמת המדינות התוקפות, לאחר שמטרות המלחמה הושגו גם אם האויב לא נכנע בתנאי המנצח.

מאחר שהחלפת השלטון לא הוגדרה כמטרת המלחמה § לא על ידי ארצות הברית ולא על ידי ישראל § הרי שהשגת שלוש המטרות האחרות שהוגדרו: הסרת איום הגרעין, הסרת איום הטילים הבליסטיים וניתוקם של ארגוני הפרוקסיס האזוריים מאיראן, מאפשרת לסיים את המלחמה בניצחון מובהק וחד־משמעי, ומבחינת ישראל להפסיק לנהל מלחמת "מקרה הכל" ומתוך דבקות בעקרונות מלחמה ריכוז המאמץ ומיצוי המשאבים, למקד את מלוא מאמציה להשגת ניצחון מובהק וחד־משמעי דומה במלחמה נגד חיזבאללה.

עד להחלפת המשטר, נכון שקואליציית התוקפים תשאיר מן המפקדה המשותפת שניהלה את המלחמה שלוחה של מפקדת "כיסוח דשא", שתפעל ככל שיידרש בירי מנגד מדויק ועוצמתי נגד כל ניסיון איראני לשקם את האיומים שהוסרו. תכיפות הכיסוחים תקבע גם את משכס: ארוכים § אם הכיסוח יידחה; קצרים § אם יבוצע מיד עם הופעת הסיכון, בטרם יהפוך לאיום. כך ניתן לשמר את הישגי המלחמה § מבלי ליפול למלכודת ההתשה.

ומשום כך, דווקא עכשיו § כשהנהגה המדינית והצבאית בישראל ובארצות הברית מתבשמת ובצדק רב מהישגים יוצאים מן הכלל ומתפתה להמשיך בלחימה עד לקבלת כניעת איראן § על מקבלי החלטות לראות לנגד עיניהם את "נקודת ההצטלבות" הקריטית בין התקפה להגנה ולזכור את האמת הפשוטה של המלחמה: למנצח, דווקא למנצח ולא למנוצח, אין זמן.

פורסם באתר JDN, בתאריך 11 במרץ, 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.